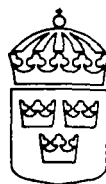

Lagutskottets yttrande

1986/87:5 y

om ledning av den statliga förvaltningen
(prop. 1986/87:99)

LU
1986/87:5 y

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har berett lagutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1986/87:99 om ledning av den statliga förvaltningen jämte motioner.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1986/87:K105 av Lena Öhrsvik (s), 1986/87:K106 av Daniel Tarschys (fp), 1986/87:K107 av Margit Gennser (m), 1986/87:K108 av Inga-Britt Johansson m. fl. (s), 1986/87:K109 av Lennart Alsén och Lars Ernestam (båda fp), 1986/87:K110 av Rune Ångström (fp), 1986/87:K111 av Birgit Friggebo m. fl. (fp), 1986/87:K112 av Lars Werner m. fl. (vpk), 1986/87:K113 av Bertil Fiskesjö m. fl. (s), 1986/87:K114 av Lennart Andersson m. fl. (s) och 1986/87:K115 av Anders Björck m. fl. (m).

Lagutskottet har beslutat att avge yttrande över propositionens avsnitt om konsumentinflytande (s. 124–125). Propositionen har i den delen inte föranlett något motionsyrkande.

I propositionen föreslås såvitt nu är i fråga att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för affärsverken och deras dotterbolag som förordas av civilministern.

Lagutskottet får anföra följande.

När staten driver affärsmässig verksamhet och därmed kan jämföras med en privat näringsidkare gäller i huvudsak samma allmänna civilrättsliga och näringsrättsliga regler i rättsförhållandet mellan staten och en enskild person som i rättsförhållanden mellan näringsidkare eller mellan näringsidkare och konsument.

Villkor som rör rättsförhållandet mellan statens affärsdrivande verk och enskilda kan ha karaktären av ett avtal mellan resp. myndighet och den enskilde och/eller vara bestämmelser av offentligrättslig art innebärande en av staten genom regerings- och/eller myndighetsförfattning ensidigt företagen reglering av villkoren. I den mån villkoren har avtalskaraktär kan dessa prövas med stöd av civilrättslig och näringsrättslig lagstiftning. Däremot torde det inte vara möjligt att tillämpa sådan lagstiftning vid en tvist mellan myndigheten och den enskilde i frågor som regleras i regerings- eller myndighetsförfattningar och som saknar avtalskaraktär.

Verksledningskommittén tog i sitt slutbetänkande (SOU 1985:41) Affärsverken och deras företag upp frågan om affärsverkens kundvillkor. I betänkandet som lagts till grund för förslagen i propositionen konstaterade

kommittén att rättsförhållandet mellan affärsverk och enskilda i vissa fall regleras genom författningsföreskrifter och i vissa fall genom avtal mellan verket och kunden. Med hänsyn till att affärsverken reglerar rättsförhållandena med enskilda på ett oenhetligt och i vissa fall slumpmässigt sätt förordade kommittén att befintliga bestämmelser borde ses över och ges en sådan utformning att de tveklöst kan anses som avtalsvillkor. I propositionen framhåller departementschefen att det är önskvärt att en bättre ordning kommer till stånd och att formerna för affärsverkens reglering bör ha sin utgångspunkt i rättsförhållandets karaktär. I de fall rättsförhållandet kan anses vara av privaträttslig art bör enligt departementschefen det om möjligt regleras i avtal mellan kunden och affärsverket, och han avser att verka för att en genomgång med denna inriktning kommer till stånd. Departementschefen anser vidare – i likhet med verksledningskommittén – att kundråd bör finnas vid i första hand postverket, televerket och SJ.

Utskottet erinrar om att frågor som rör rättsförhållandet mellan affärsverk och enskilda tidigare aktualiserats i riksdagen med anledning av motioner om statens skadeståndsansvar i affärsmässig verksamhet (se senast LU 1986/87:16). Utskottet har därvid konstaterat att konsumentverkets möjligheter att påverka innehållet i ansvarsvillkor är begränsade när villkoren regleras i en författning. Utskottet, som hänvisat till verksledningskommitténs förslag, har påpekat att ett genomförande av förslaget skulle innebära en påtaglig förbättring av konsumenternas ställning genom att bl. a. de villkor som tillämpas av statens affärsdrivande verksamhet i ökad omfattning kan bli föremål för granskning av konsumentverket och konsumentombudsmannen samt prövas av marknadsdomstolen. Mot denna bakgrund noterar utskottet med tillfredsställelse att departementschefen har för avsikt att verka för att rättsförhållanden av privaträttslig art mellan affärsverk och enskilda regleras i avtal. Utskottet vill understryka att en utveckling mot en ökad avtalsreglering inte bara är motiverad med hänsyn till att affärsverkens kundvillkor bör kunna prövas enligt den näringsrättsliga lagstiftningen. Också konsumenters och näringsidkares intresse av att kunna få villkoren prövade vid allmän domstol med stöd av civilrättsliga regler talar för en sådan utveckling.

Vad gäller frågan om inrättande av kundråd vid vissa affärsdrivande verk föranleder departementschefens uttalanden inte någon erinran från utskottets sida. Utskottet förutsätter att kundråden organiseras på sådant sätt att ett reellt konsumentinflytande garanteras.

Med det anförda anser utskottet att riksdagen bör godkänna de förordade riktlinjerna i berörda avseenden.

Stockholm den 9 april 1987

På lagutskottets vägnar

Lennart Andersson

Närvarande: Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s), Ewy Möller (m) och Håkan Stjernlöf (m).

LU 1986/87:5 y

